

Kedves Tanár Úr!

Quid retribuam Domino, pro omnibus que retribuit mihi. Calicem salutaris accipiam.

A Hartker-kodex Szent István első vértanú ünnepére előírt vesperás-antifónája Protus-ban áll, mégpedig annak autentikus sorában. Hogy megértsük ennek jelentőségét és mai ünneplésünk okát, az egykori cluny-i templom építészetéhez fordulunk segítségért.

A cluny-i templom főoltárát körülölelő oszlopok főin a kozmikus harmóniát jelképező octoechos allegóriái szerepelnek, Ádám és Éva valamint Ábrahám áldozatát ábrázoló domborművek között és a erények allegóriáival ékesítve. Amit az oszlopok körülölelnek, az a Kozmosz középpontja, az áldozati oltár, amely fölött a pap fölemeli az üdvösség kelyhét. De máshonnan is megközelíthetjük ezt a kérdést: az oltár a központ, a teremtett világ harmóniáját kifejező módusok pedig ennek mintegy sugarai.

Az említett antifóna módusa az első oszlopfő felirata szerint: Hic tonus orditur modulamina musica primus (ezen tónus rendezi elsőként a zene változatait), vagyis ebben a hangsorában veszi kezdetét minden más hangsor.

A Psallite sapienter című kötetben Anselm Grün idézi is a cluny-i teológusok gondolatait: Primum querite regnum Dei, illetve Primum mandatum amor Dei est. Ezzel a középkor teológusai rámutatnak arra, hogy az első módus, és általa az összes harmónia éppen Krisztusban, a Világmindenség középpontjában összpontosul, benne, akit az üdvösség kelyhében veszünk magunkhoz.

A középkori zeneteoretikusok a hangsorokkal jelképezték az ember pszichés jellemzőit, illetve rámutattak a dallamsorok hatását az emberi lélekre. Az első módus a szangvinikus emberre van hatással, illetve tulajdonságait emeli misztikus szintre. De gondolták volna a Kr.e-i korban a püthagóreusok, Plátón és az ókor zeneteoretikusai, hogy a Kr.u-i VIII. századot követő időkben, arab-zsidó közvetítéssel és némi zeneteoretikai módosítás nyomán olyan hangsorok alakulnak ki, és azok olyan értelmezése, amelyek Szt. Pál szavaival élve – a világegyetem sóvárgásának lesznek a szószólói? Gondolták volna a latin grammatikusok, hogy az egyszerű retorikai jelek átalakulnak olyan jelekké illetve jelzésrendszerré, amelyek teológiai-retorikai közvetítői lesznek az Írásnak az ahhoz rendelt módus alapján, és ma szemeionoknak nevezzük azokat? Alig néhány évtizede ezeknek a jeleknek a kutatása már külön tudományággá nőtte ki magát, de mára a gregorián ének értelmezésétől elválaszthatatlan jelenséggé fejlődött.

Hogyan viszonzhatnám, azt amit nekem viszonzott az Úr? Hogyan viszonzta az Úr az én iránta való szeretetemet, vagy éppen gyarlóságomat? A módus mintegy kibontakoztatja a szöveget, kibontja annak éthoszáét. Emellett az antifóna neumái kiemelik a *retribuam*, a *mihi* és az *salutaris* szavakat, vagyis rámutatnak a szöveg- és dallamösszefüggésben arra, hogy Isten mintegy megelőlegezte szeretetét Krisztusban, ezt pedig nem tudjuk kellőképpen viszonzni. Ennek tudatában vesszük magunkhoz az üdvösség kelyhét, ebben fejezzük ki nagy hálánkat szeretetért, egyben megvalljuk az egész világegyetem harmóniájának célját és okát.

Ennek része számunkra Béres tanár úr, akiért és akivel a mai napon nem győzünk hálát adni. Köszönjük, hogy az Úr vidám vérmérsékletet ajándékozott neki megfelelő szelídséggel és alázattal. Az első módus a szangvinikusoknak való, de célja az új vérmérséklet.

Kedves Tanár Úr? Hogyan is tudnánk viszonzni neked mindazt, amit tanultunk tőled?

Örülünk, hogy Beer Miklós püspök úrral ma énekesekként és tanítványokként körülálljuk az Úr oltárát, a központot; magunkhoz vesszük az üdvösség és hála kelyhét, és ezáltal az új vérmérséklet részesei lehetünk.

Kérjük, az Urat, aki mintegy éneklő szeretetét a teremtés és megváltás művét fűzzön minket egységes harmóniába. Kedves Tanár Úr, köszönjük, hogy te ennek a harmóniának vagy tanúja közöttünk!